

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 173. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992359177168/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

religiøse og politiske Udskejelser havde skræmnet og omvendt. Som Goethe var flygtet til det fjerne Asien, saaledes flygtede Schelling fra den forstyrrende Omverden til den fjerneste Fortid og fandt der Sandhedens og Livets Kilder. I Modsætning til Oplysningstidens Mening, at Menneskeheden langsomt havde arbejdet sig fremad og opad fra Barbari til Kultur, fra Drift til Fornuft, erklærede han Menneskeheden for sunken, det vil sige sunken fra en Tilstand af højere Dannelse, i hvilken den nød en Opdragelse, som foretoges af højere Væsener, en Aandeskægl. Saa skete der et Fald, og i Forfaldets Tidsrum viste der sig kun faa saadanne Lærere, højere Væsener, Profeter, Genier som Schelling selv, der arbejdede paa hint fuldkomne Livs Genoprettelse. Vi Nulevende véd, at Videnskabsmændene har givet Revolutionsmændene Ret og Schelling Uret; vi som lever i Charles Darwin's Tidsalder, antager ikke mere Muligheden af en oprindelig paradisisk Tilstand og et Fald. Der er ingen Tvivl om at Darwin's Lære vil slaa Retroenhedens Moral til Jorden ganske som Copernicus's Lære slog den retroende Dogmatik til Jorden. Som Copernicus's System berøvede Kirkens Himmerig dets udvortes Sted, saaledes vil engang Darwin's Lære berøve Kirkens Paradis dets.

Men dette var dengang ikke indset, og Schelling viste tilbage til Urverdenen, hvor Sagnene om Guder og Halvguder syntes ham historiske Kendsgerninger, og saaledes kom han da til at prise Mytologien som det største af alle Kunstværker, der var modtageligt for en uendelig Udlægning, og en uendelig Udlægning vil sige en vilkaarlig. Man har her i Spiren den Grundtvigske Mytefortolkning med dens uvidenskabelige og upaalidelige Behandling af de nordiske Gudesagn.

Men Bortvendelsen fra Samfundsinteresserne finder et endnu bestemtere Udtryk i Schellings Fordybelse i Naturen. Ligesom det efter Mystikernes Forestilling var Guds Indbildningskraft, som tænkende skabte Verden, saaledes var det for Schelling alene den tilsvarende Kraft i Mennesket, som formaaede at give Menneskets aandelige Frembringelser ideal Virkelighed.

Det er da denne væsenlig kunstneriske Kraft, den saakaldte intellektuelle Anskuelse, det vil nærmest sige den efter Fornuftlovc virkende fuldstændige Fantasi, om hvilken Schelling, der her øjensynligt staar under Indflydelse af Tidens æstetiske Kritik, paastaar og hævder, at den alene baner Vej til Filosofi, Vej til

Indsigt i Væsenheden af det Tænkte og det Virkelige. Ja, selve denne intellektuelle Anskuelse var ikke blot Vejen, den var Maalet. Og denne Sammenblanding af Redskabet og Værket betegner Indtrædelsen af en fuldstændig, almindelig Forvirring i den romantiske Poesi og Videnskab, idet Videnskaben snart drives med Kunstens Midler, saa man fantaserer i Gisninger istenfor at forske, snart omvendt Poesien og Kunsten drives med Filosofiens og Religionens Midler, saa Digterværkerne bliver rimet Tankedrøftning og deres Helte bestøvlede Ideer, medens Kunstværkerne forgæves søger at dække Mangelen paa legemlig Form med den katolske Andagts og Kærligheds Kaabe. Man indbildte sig, at denne nye Naturfilosofi for evigt skulde gøre alt Erfaringsstudium af Naturen overflødig; men vi, som har set Naturfilosofiens uendelige Afmagt og som lever i en Tidsalder, hvor den empiriske Naturforskning har forvandlet Jordens Udseende og beriget Menneskelivet gennem Opdagelser og Opfindelser uden Mage, véd ret vel, at de reaktionære Bestræbelser ogsaa her førte til Nederlag, og at Livet selv paatog sig at gendrive Vildfarelsen. Men hvad der i denne Lære for os Danske især har Betydning, det er den kraftige Hævden af den guddommelige Fantasi som Skabningens Kilde og af den menneskelige Fantasi som Kilden til al kunstnerisk Frembringelse; thi her staar vi ved Modertanken til Aladdin og føler med Haanden det Hjerteslag, som i Aaret 1803 driver Blodet heit ud i det Yderpunkt af det store germansk-gotiske Legeme, som betegnes ved Navnet Kjøbenhavn.

I hvilken Grad alle de nye Anskuelser maatte gribe Oehlen-schlöger, er let at forstaa. Romantikerne lovpriste Fantasien over Alt i Verden, den var den egenlig guddommelige Gave. Hvem kunde dette gribe som ham, hvis Opfindelsesevne afløste Baggesens og det 18de Aarhundredes Evne til at tumle Omgangssproget. Romantikerne priste Myteverdenen som den højeste, den ægte. Der sad nu netop han med en hel ny Myteverden, den nordiske, som med en Skat, der blot behøvede at hæves. Fr. Schlegel og Novalis havde istemmet: Vi maa finde en ny Mytologi, der for os kan være det samme som den antike for Grækere og Romere. Men de søgte forgæves eller fandt kun Katolicismens gamle Myter. Han alene behøvede ikke at søge; han faldt Appelsinen ned i hans Turban. Romantikerne troede paa en højere Fortidstilstand, hvorfra Slægten var sunken: og overfor